

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۰/۰۹/۲۲

محمد همایون همت

له ژمنې تر پنځه کلن ځنډه

که د نجونو تعلیم منع نه دی، دروازي ولې ترلې دي؟

د اسلامي امارت د چارواکو وينا، رسمي پرېکړې او عملي پایلې؛ يوه مستنده، زماني او مقایسوي شننه (۲۰۲۱-۲۰۲۶)

قرآني اصل

پښتو ژباړه

«ای مؤمنانو! پر ترونونو وفا وکړئ.» — المائدة: ۱
 «پر ژمنه وفا وکړئ؛ بېشکه د ژمنې په اړه پوښتنه کېږي.» —
 الإسراء: ۳۴
 «ای مؤمنانو! ولې هغه څه وایئ چې نه یې کوئ؟ د الله په نزد دېره
 د ناخوښۍ خبره ده چې هغه څه ووايئ چې نه یې کوئ.» —
 الصف: ۲-۳

محمد همایون همت

سپټمبر ۲۰۲۶

دا لیکنه افغان ولس، په ځانګړي ډول زموږ لویو، ځویندو، میندو او ټولو لوستونکو ته وړاندې کېږي، څو د شعار
 پر ځای د اسنادو، نېټو، ویناوو او عملي پایلو پر بنسټ خپل قضاوت وکړي.

یادونه: دا آیتونه د ټولو مسلمانانو لپاره عمومي اخلاقي او شرعي اصل بیانوي؛
 دلته د چا د نیت یا ایمان د حکم لپاره نه، بلکې د قول، ژمنې او عمل ترمنځ د همغږۍ د معیار په توګه راوړل شوي
 دي.

(سرچینې: قرآن کریم، سورة المائدة، آیت ۱؛ سورة الإسراء، آیت ۳۴؛ سورة الصف، آیتونه ۲-۳).

د څېړنې پوښتنه

له ۲۰۲۱ کال راهیسې د اسلامي امارت ګڼو چارواکو په ښکاره ویلي چې دوی د ښځو او نجونو د زده‌کړې او کار
 په اصل کې مخالف نه دي.

خو په عملي ډګر کې نجونې له شپږم ټولګي پورته له رسمي ښوونځیو پاتې شوي، ښځې له پوهنتونونو ودرول شوې،
 د ښځو طبي زده‌کړې هم تعلیق شوې او د کار په ګڼو برخو کې محدودیتونه ولګېدل.
 نو اصلي پوښتنه دا ده:

که اصل تعلیم او کار رد نه دی، نو د پنځو کلونو په تېرېدو هم د رسمي زده‌کړې دروازي ولې نه دي پرانیستل
 شوي؟

سرچینې: الجزیره؛ یونیسف (UNICEF)؛ یوناما (UNAMA)؛ یونسکو (UNESCO)

دا مقاله د شعار پر ځای د اسنادو له لارې درې شیان سره پرتله کوي:

د پاڼو شمېره: له 1 تر 7

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خبر و لولئ

(۱) چارواکو څه ويلي، (۲) وروسته کوم رسمي يا عملي اقدام شوی، او (۳) د ۲۰۲۶ تر سپتمبر پورې يې نتيجه څه ده.

هدف د نيتونو اټکل نه دی؛ هدف دا دی چې افغان ولس، په ځانگړي ډول زموږ لوني، خویندې، ميندې او ټول لوستونکي، د نېټو، ويناوو او عملي پايلو پر بنسټ خپل قضاوت وکړي.

۱. ۱۷ اگست ۲۰۲۱: «ښځې به کار او زده کړه کوي»

د کابل تر نيولو دوه ورځې وروسته، د ۲۰۲۱ کال د اگست په ۱۷مه، ذبيح الله مجاهد د طالبانو په لومړۍ لويه مطبوعاتي غونډه کې وويل چې ښځې به د اسلامي شريعت په چوکاټ کې د زده کړې او کار حق ولري. هغه د تعليم، روغتيا او نورو برخو يادونه وکړه او ښځه يې د ټولنې مهمه برخه وبلله.

په همدې غونډه کې وويل شول چې ښځې به په ټولنه کې فعاله ونډه ولري. سرچينه: الجزيره
دغه وينا د نوي نظام د لومړنيو عامه ژمنو له مهمو اسنادو څخه ده. په هغه ورځ نه د شپږم ټولگي حد اعلان شوی و، نه د پوهنتونونو د تړلو خبره شوې وه، او نه دا ويل شوې وو چې د ښځو ډېری دولتي دندې به ودرول شي.

۲. څو ورځې وروسته: «موقتي کورناسته» او د روغتيا استننا

د اگست په وروستيو کې ښځينه دولتي کارکوونکو ته وويل شول چې د امنيتي او اداري ترتيباتو تر جوړېدو پورې موقتاً په کور کې پاتې شي.

په عين وخت کې ښځينه روغتيايي کارکوونکو ته د کار د دوام يا بېرته ستنېدو اجازه ورکړل شوه.

له همدې ځايه څرگندېږي چې د ښځو د کار پاليسي له لومړۍ ورځې مطلقه او په ټولو برخو کې يوه نه وه؛ ځينې ساحې محدودې شوې، خو روغتيا د اړتيا له امله استننا شوه. سرچينه: د ملگرو ملتونو د ښځو اداره (UN Women)؛ د کار نړيوال سازمان (ILO)

علمي پوښتنه:

کله چې يو محدوديت «موقتي» بلل کېږي، د موقتي والي د پای معيار او روښانه مهال وېش بايد څه وي؟

۳. سپتمبر ۲۰۲۱: له شپږم ټولگي پورته نجوني له رسمي ښوونځي پاتې شوي

له سپتمبر ۲۰۲۱ څخه نجوني له شپږم ټولگي پورته له رسمي زده کړو پاتې شوي.

UNICEF په ۲۰۲۶ کال کې همدا نېټه د ثانوي زده کړو د محروميت د پيل په توگه ثبتوي.

وروسته چارواکو په بېلابېلو وختونو کې دا وضعیت دایمي منع نه، بلکې ځنډ او د ترتيباتو مسئله بلله. سرچينه: يونيسف (UNICEF)

۴. ۲۳ مارچ ۲۰۲۲: د پرانيستلو اعلان، بيا په هماغه ورځ بېرته تړل

د ۲۰۲۲ کال د مارچ په ۲۳مه نجوني د نوي تعليمي کال په هيله ښوونځيو ته ورغلې، خو له شپږم ټولگي پورته ښوونځي په هماغه ورځ بېرته وتړل شول.

د پوهنې وزارت په توضيح کې وويل شول چې ښوونځي به تر هغې تړلي وي چې د اسلامي شريعت او افغاني دودونو مطابق پلان بشپړ شي. سرچينه: الجزيره

دا پېښه د موضوع لپاره ځانگړی سندي ارزښت لري:

دلته يوازې د «وعدې» خبره نه ده؛

د پرانيستلو تمه په عملي اقدام بدله شوه، خو بيا هماغه ورځ بېرته ودرول شوه.

۵. ۱۶ مې ۲۰۲۲: خليفه سراج الدين حقاني — «د ښځو د تعليم مخالف څوک نشته»

د ۲۰۲۲ کال د مې په ۱۶مه، د کورنيو چارو وزير سراج الدين حقاني له Christiane Amanpour سره د CNN په مرکه کې وويل چې «د ښځو د تعليم مخالف څوک نشته».

هغه زياته کړه چې تر شپږم ټولگي نجوني ښوونځي ته ځي او له هغه پورته د زده کړې لپاره پر يوه ميکانيزم کار روان دی.

د هغه په وينا موضوع «تر بل امر پورې» ځنډول شوې وه او «ډېر ژر» به ښه خبر واورېدل شي. سرچينه: سي اين اين (CNN)

خو د ثانوي ښوونځيو عمومي دروازي وروسته هم پرانيستل نه شوې. دلته د وينا او پايلې ترمنځ يوه روښانه څېړنيزه پوښتنه پيدا کېږي:

که مخالفت نه و او ستونزه يوازې د ميکانيزم وه، ولې د ميکانيزم جوړول له مياشتو څخه کلونو ته وغځېدل؟

۶. ۲۶ اکتوبر ۲۰۲۲: د اسلامي امارت خپله رسمي جمله — «موږ د نجونو د تعليم مخالف نه يو»
د ۲۰۲۲ کال د اکتوبر په ۲۶مه د اسلامي امارت په رسمي انگلیسي وېبپاڼه کې مقاله خپره شوه چې عنوان یې و:
“IEA is Not Against Girls Education”؛ یعنې «اسلامي امارت د نجونو د تعليم مخالف نه دی».
په متن کې د نصاب، حجاب، جلا تعليمي چاپېريال او نورو ترتيباتو يادونه د ځنډ د دلایلو په توګه شوې وه. سرچینه:
د افغانستان اسلامي امارت رسمي وېبپاڼه

دغه سند ځکه مهم دی چې دا د یوه بهرني منتقد تفسیر نه، بلکې د اسلامي امارت خپله رسمي توضیح ده.

۷. ۲۰ دسمبر ۲۰۲۲: **بنځي له پوهنتونونو «تر بل امر پورې» ودرول شوي**
له پورته رسمي اعلاميې نږدې دوه میاشتې وروسته، د ۲۰۲۲ کال د دسمبر په ۲۰مه د لوړو زده‌کړو وزارت ټولو
دولتي او خصوصي پوهنتونونو ته امر وکړ چې د بنځینه محصلینو زده‌کړې «تر بل امر پورې» وځنډوي.
په رسمي ژبه کې د «دایمي منع» پر ځای د تعلیق اصطلاح وکارول شوه؛
خو د محصلي لپاره عملي نتیجه دا وه چې پوهنتون ته یې لاسرسی ودرېد. سرچینې: Afghanistan Justice
Archive؛ یونیسف (UNICEF)

۸. ۲۴ دسمبر ۲۰۲۲: **د بنځینه NGO کارکوونکو محدودیت؛ خو بیا استثنایي**
څلور ورځې وروسته، د اقتصاد وزارت کورنیو او نړیوالو غی دولتي موسسو ته وویل چې ډېری بنځینه کارکوونکي
دې تر بل امر پورې کار ته نه حاضرېږي.
وروسته د روغتیا او ځینو تعلیمي او بشري خدمتونو لپاره استثنایي ومنل شوي او یو شمېر ادارو خپل روغتيايي او
تغذیوي پروګرامونه د بنځینه کارکوونکو په ګډون بېرته پیل کړل. سرچینې: رویترز (Reuters)؛ د کار نړیوال
سازمان (ILO)

دا ټکي د علمي دقت لپاره ډېر مهم دي:
د بنځو د کار په اړه یو واحد، مطلق او د هر مسلک لپاره یو شان بندیز نشته.
ستونزه د محدودیتونو پراخوالی، د سکتورونو ترمنځ توپیر، او د بنځو د عادي مسلکي مسیر کمېدل دي.

۹. مارچ ۲۰۲۳: **بیا هم «مخالف نه یو» او «ځنډ موقتي دی»**
د ۲۰۲۳ کال په مارچ کې ذبیح الله مجاهد TOLONews ته وویل چې اوسنی حکومت د بنځو د کار او تعلیم مخالف
نه دی او موضوع د اړینو تیارو له امله تر بل امر پورې ځنډول شوې ده. نوموړي وویل چې دا موضوع د پوهنې
او لوړو زده‌کړو وزارتونو پورې اړه لري او کله چې هغوی چمتو شي، اجازه به ورکړل شي. سرچینه: طلوع نیوز
(TOLONews)
د مارچ په اوومه، د لوړو زده‌کړو وزیر ندا محمد ندیم هم وویل چې د بنځو لوړې زده‌کړې د تل لپاره نه دي منع
شوي، بلکې ځنډول شوي دي. سرچینه: پژواک خبري اژانس

تر دې ځایه په رسمي ژبه کې درې مفاهیم په تکرار راڅرګندېږي:
«مخالف نه یو»، «موقتي ځنډ»، او «پر میکانیزم یا ترتیباتو کار روان دی».

۱۰. ۵ اپرېل ۲۰۲۳: **محدودیت د ملګرو ملتونو افغان بنځینه کارکوونکو ته هم وغځېد**
UNAMA د ۲۰۲۳ کال د اپرېل په پنځمه وویل چې د واکمنو چارواکو له خوا ورته ویل شوي چې افغاني بنځي
نور په افغانستان کې د ملګرو ملتونو لپاره کار نه شي کولای.
دا د ۲۰۲۲ د دسمبر د NGO محدودیت د پراخېدو یوه مهمه مرحله وه. سرچینه: یوناما (UNAMA)

۱۱. جنوري ۲۰۲۴: **«د حل لاره لټول کېږي»**
د ۲۰۲۴ کال په جنوري کې ذبیح الله مجاهد وویل چې د نجونو د تعلیم موضوع د مشرتابه په کچه تر بحث لاندې ده
او د اسلامي شریعت، افغاني دودونو او ټولنیزو شرایطو په پام کې نیولو سره د حل لاره لټول کېږي. سرچینه: طلوع
نیوز (TOLONews)

يعنې هغه موضوع چې په ۲۰۲۱ او ۲۰۲۲ کې د موقتي ترتيباتو په ژبه بيانېدله، په ۲۰۲۴ کې لا هم د «حل لارې» د موندلو په مرحله کې وه.

۱۲. دسمبر ۲۰۲۴: د ښځو طبي زده کړې هم ودرول شوي

د UNAMA د بشري حقونو د اکتوبر-دسمبر ۲۰۲۴ راپور له مخې، د دسمبر په دوهمه د عامې روغتيا وزارت مرستيال د طبي انستيتوتونو استازو ته په شفاهي ډول وويل چې له دسمبر درېيمې ښځينه زده کونکي نور د طبي انستيتوتونو صنفونو ته نه شي تللاي. دغه انستيتوتونه د قابله گي، نرسنگ، غاښونو، انستيزي، لابراتوار او تغذيي په څېر برخو کې زده کړه ورکوله. سرچينه: يوناما (UNAMA)

دا پرېکړه ځکه ځانگړې ده چې روغتيا له هغو برخو څخه ده چې ښځينه کارکوونکو ته پکې د کار استثنائي پاتې دي.

نو يوه عملي پوښتنه راپورته کېږي: که ښځينه ډاکټري، نرساني او قابلې د افغانو ښځو د روغتيا لپاره اړينې وي، د هغوی راتلونکي نسل به له کوم تعليمي مسير څخه وروزل شي؟

۱۳. ۲۰۱۸-۲۰۲۵ جنوري ۲۰۲۵: د نظام له دننه علني اختلاف

د ۲۰۲۵ کال په جنوري کې د بهرنيو چارو وزارت سياسي مرستيال شېر محمد عباس ستانکزي په علني وينا کې له مشرتابه وغوښتل چې د ښځو او نجونو پر مخ د تعليم دروازي پرانيزي. Reuters د هغه وينا داسې ثبت کړې چې هغه د ښځو د تعليم محدوديت له اسلامي شريعت سره ناساز وباله او يادونه يې وکړه چې د رسول الله ﷺ په زمانه کې د علم دروازي د نارينه او ښځينه دواړو لپاره پرانيستي وې. سرچينه: رويترز (Reuters)

دغه وينا ښيي چې د طالبانو د ټولو لوړپوړو چارواکو نظر په دې موضوع کې يو شان نه دی. د علمي تحليل لپاره دا اختلاف مهم دی، ځکه د پاليسۍ د داخلي بحث نښه ده.

۱۴. ۶ سپتمبر ۲۰۲۶: «عامه تعليم منع نه دی»؛ خو له اووم ټولگي پورته رسمي ښوونځي تعليق دی

د ۲۰۲۶ کال د سپتمبر په شپږمه د بهرنيو چارو وزارت وياند عبدالقهار بلخي CBS ته وويل چې عامه تعليم منع نه دی، کورنی تعليم هم منع نه دی او نجونې مدرسو ته تللی شي. خو په همدې راپور کې يې ومنله چې حکومت د نجونو لپاره له اووم ټولگي پورته د عامه ښوونځي يوه مشخصه بڼه تعليق کړې ده. سرچينه: CBS News - Face the Nation

همدا خبره د بحث اصلي ژبنی توپير ښکاره کوي: «تعليم» په پراخ مفهوم کې ممکن کورنی درس، مدرسه او نورې لارې هم رانغاړي؛ خو د رسمي ثانوي او لوړو زده کړو منظم، تصديق شوی مسير بيا جلا موضوع ده.

۱۵. پنځه کاله وروسته: پايلې

UNESCO د ۲۰۲۶ کال د اگست په ۱۱مه وويل چې افغانستان د نړۍ يوازينی هېواد دی چې نجونې او ښځې پکې له لومړني پړاو پورته له رسمي زده کړې منع دي؛ د ادارې د اټکل له مخې شاوخوا ۲.۴ ميليونه نجونې له ثانوي زده کړو پاتې دي. سرچينه: يونسکو (UNESCO)

UNICEF د ۲۰۲۶ کال د اگست په ۱۴مه د خپلې محاسبې له مخې وويل چې له ۲۰۲۱ راهيسې له ۲.۶ ميليونو زياتې نجونې له ثانوي زده کړو محرومي شوې دي. UNICEF يادوي چې له سپتمبر ۲۰۲۱ راهيسې نجونې له شپږم ټولگي پورته له رسمي زده کړو او له دسمبر ۲۰۲۲ راهيسې ښځې له پوهنتونونو پاتې دي. سرچينه: يونيسف (UNICEF)

د کار په برخه کې وضعيت له تعليم سره بشپړ يو شان نه دی.

د ښځو پر هر ډول مزدوري کار مطلق بنديز نشته؛

روغتيا، د نجونو ځينې تعليمي چارې، ځينې امنيتي او اداري دندې او محدود خصوصي فعاليتونه لا هم شته.

خو د ILO د ۲۰۲۶ کال د اگست د ۱۸مې اټکل د ښځو د کاري ځواک گډون يوازې ۵.۱ سلنه ښيي.

EUAA هم د ۲۰۲۶ راپور کې ليکي چې مطلق بنديز نشته، خو ښځې له پراخو مسلکي محدوديتونو سره مخ دي. سرچينې: د کار نړيوال سازمان (ILO)؛ د اروپايي ټولنې د پناه غوښتنې اداره (EUAA)

۱۶. د وعدي او عمل شرعي-اخلاقي پوښتنه

قرآن کریم د تړون او ژمنې په اړه په سورة المائدة (۱)، سورة الإسراء (۳۴) او سورة الصف (۲-۳) کې د وفا او د قول او عمل د همغږۍ عمومي اصول بیانوي. د آیتونو بشپړ عربي متن او روانه پښتو ژباړه د مقالې په پیل کې، یو د بل ترڅنګ، راغلي دي. (سرچینې: قرآن کریم، سورة المائدة، آیت ۱؛ سورة الإسراء، آیت ۳۴؛ سورة الصف، آیتونه ۲-۳). دا آیتونه د یوه ځانګړي حکومت لپاره ځانګړي شوي نصوص نه دي؛ د هر مسلمان فرد، ټولنې او چارواکي لپاره عمومي قرآني او اخلاقي لارښوونه ده. خو د همدې معیار په رڼا کې د افغانستان د بنځینه تعلیم په اړه یوه مشروع او جدي پوښتنه راپورته کېږي:

که د ۲۰۲۱ له لومړیو ورځو څخه په تکرار ویل شوي چې د بنځو او نجونو تعلیم په اصل کې منع نه دی، نو د ثانوي او لوړو زده‌کړو په برخه کې د دغو ژمنو د عملي کېدو روښانه مهال‌وپش او اجرائي لاره تر سپټمبر ۲۰۲۶ پورې ولې نه ده وړاندې شوې؟

او که د بنځو کار په اصل کې مطلق منع نه دی، نو ولې یوه بنځه په یوه برخه کې د ضرورت له مخې کار کولای شي، خو په بله برخه کې ورته دروازه تړلې وي؟

د دې توپیر ثابت، عام او له مخکې معلوم قانوني معیار څه دی؟

۱۷. څه باید په انصاف سره جلا وساتل شي؟

د موضوع د علمي انصاف لپاره درې خبرې باید سره ګډې نه شي. لومړۍ، د اسلامي امارت ګڼ چارواکي په رسمي وينا کې د بنځو د تعلیم اصل نه ردوي. دویم، د بنځو پر هر ډول کار مطلق بندیز نشته او ځینې مهمې استثنایي موجودې دي. درېیم، د رسمي ثانوي، پوهنتوني او طبي زده‌کړې په برخه کې د بنځو او نجونو لاسرسی په عملي ډول سخت محدود یا تعلیق شوی دی. نو دقیق بحث باید له مبالغې پرته هم د رسمي دریځ او هم د عملي پایلې یادونه وکړي. سرچینې: د افغانستان اسلامي امارت رسمي وېبپاڼه؛ طلوع نیوز (TOLONews)؛ پژواک خبري اژانس؛ یوناما (UNAMA)؛ CBS News - Face the Nation؛ د کار نړیوال سازمان (ILO)؛ د اروپايي ټولنې د پناه غوښتنې اداره (EUAA)

پایله: اصلي خبره چېرته ده؟

د ۲۰۲۱-۲۰۲۶ اسناد په ګډه یوه روښانه تصویر وړاندې کوي: د اسلامي امارت د چارواکو په رسمي وينا کې د بنځو د تعلیم اصل څو ځله منل شوی او روان وضعیت د ځنډ، ترتیباتو، میکانیزم او شرعي حل په ژبه بیان شوی دی. په مقابل کې، پنځه کاله وروسته هم نجونې له شپږم ټولګي پورته له رسمي ښوونځیو، ښځې له پوهنتونونو او له ۲۰۲۴ دسمبر وروسته له طبي انستیتیوتونو پاتې دي. د کار په برخه کې استثنایي شته، خو د بنځو عمومي اقتصادي حضور ډېر کم شوی دی. سرچینې: سي اېن اېن (CNN)؛ د افغانستان اسلامي امارت رسمي وېبپاڼه؛ طلوع نیوز (TOLONews)؛ پژواک خبري اژانس؛ یوناما (UNAMA)؛ CBS News - Face the Nation؛ یونسکو (UNESCO)؛ یونیسف (UNICEF)؛ د کار نړیوال سازمان (ILO)

له همدې امله تر ټولو دقیق او مسئلانه سوال دا نه دی چې «ایا څوک په وينا کې د تعلیم مخالف دی؟» بلکې دا دی: هغه حق چې په وينا کې منل کېږي، په عمل کې د استفادې روښانه، دوامداره او د ټولو لپاره معلومه لاره لري که نه؟

د قرآن د وفا د اصل له مخې هم د قول ارزښت د عمل له دوام سره تړاو پیدا کوي. له همدې امله، د رسمي ژمنو او عملي پایلو ترمنځ د واټن په اړه پوښتنه کول نه سپکاوی غواړي او نه شعار؛ اسناد، نېټې او روښانه ځواب بسنه کوي. وروستی قضاوت دې افغان ولس، په ځانګړي ډول زموږ لوني، خویندې، میندې او ټول لوستونکي، د همدې اسنادو او عملي پایلو پر بنسټ وکړي.

سرچینې

قرآن کریم - سورة المائدة، آیت ۱

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ».

قرآن کریم - سورة الإسراء، آیت ۳۴

«وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا».

قرآن کریم - سورة الصف، آیتونه ۲-۳

«لَمْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ...».

سرچینه: (الجزیره) Al Jazeera Media Network

“Transcript of Taliban’s first press conference in Kabul.” 17 August 2021.

سرچینه: United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women)

“Women’s Rights in Afghanistan: Where are we now?” Gender Alert No. 1. December 2021.

سرچینه: United Nations Children’s Fund (UNICEF)

“More than 2.6 million girls in Afghanistan have been denied a secondary education since 2021.” 14 August 2026.

سرچینه: (الجزیره) Al Jazeera Media Network

“Taliban orders girls’ schools shut hours after reopening.” 23 March 2022.

سرچینه: Cable News Network (CNN)

Christiane Amanpour interview with Acting Interior Minister Sirajuddin Haqqani. 16 May 2022.

سرچینه: Official Website of the Islamic Emirate of Afghanistan

“IEA is Not Against Girls Education.” 26 October 2022.

سرچینه: Afghanistan Justice Archive

د لوړو زدکړو وزارت د بنځینه محصلینو د زدکړو د «تر بل امر پورې» ځنډولو مکتوب، ۲۰ دسمبر ۲۰۲۲.

سرچینه: Reuters

“Aid groups resume some Afghan operations with female health workers.” 17 January 2023.

د روغتیا او تعلیم د استثنایو اړوند څرگندونې، ۲۵-۲۶ جنوري ۲۰۲۳.

سرچینه: TOLONews

“US’s West Not Optimistic Afghan Women Will Return to Classes This Month.” 4 March 2023.

په راپور کې د ذبیح الله مجاهد اړوند وینا نقل شوې ده.

سرچینه: (پژواک خبري اژانس) Pajhwok Afghan News

“Ban on women higher education temporary: Minister.” 7 March 2023.

سرچینه: United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA)

“UN protests order ... prohibiting Afghan women from working with the United Nations.” 5 April 2023.

سرچینه: TOLONews

“Supreme Leader Attempting to Find Way for Girls’ Education: Mujahid.” January 2024.

سرچینه: United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA)

“Human Rights Situation in Afghanistan: October–December 2024 Update.” pp. 2–3.

سرچینه: Reuters

“Taliban deputy foreign minister calls for girls’ high schools to open.” 20 January 2025.

سرچینه: CBS News - Face the Nation

د پاڼو شمېره: له 6 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په ځیر و لولئ

“Face the Nation” full transcript. 6 September 2026.

په بشپړه مرکه کې د عبدالقهار بلخي څرگندونې.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) سرچینه:

“Five years on: UNESCO calls for the full restoration of the right to education for Afghan girls and women.” 11 August 2026.

International Labour Organization (ILO) سرچینه:

“Women increasingly excluded from Afghanistan’s labour market as wider employment pressures mount.” 18 August 2026.

European Union Agency for Asylum (EUAA) سرچینه:

“Afghanistan: Country Focus - 4.4.5 Access to employment.” February 2026.

محمد هما یون همت

MD., PhD

: ۲۲ سپتمبر ۲۰۲۶